

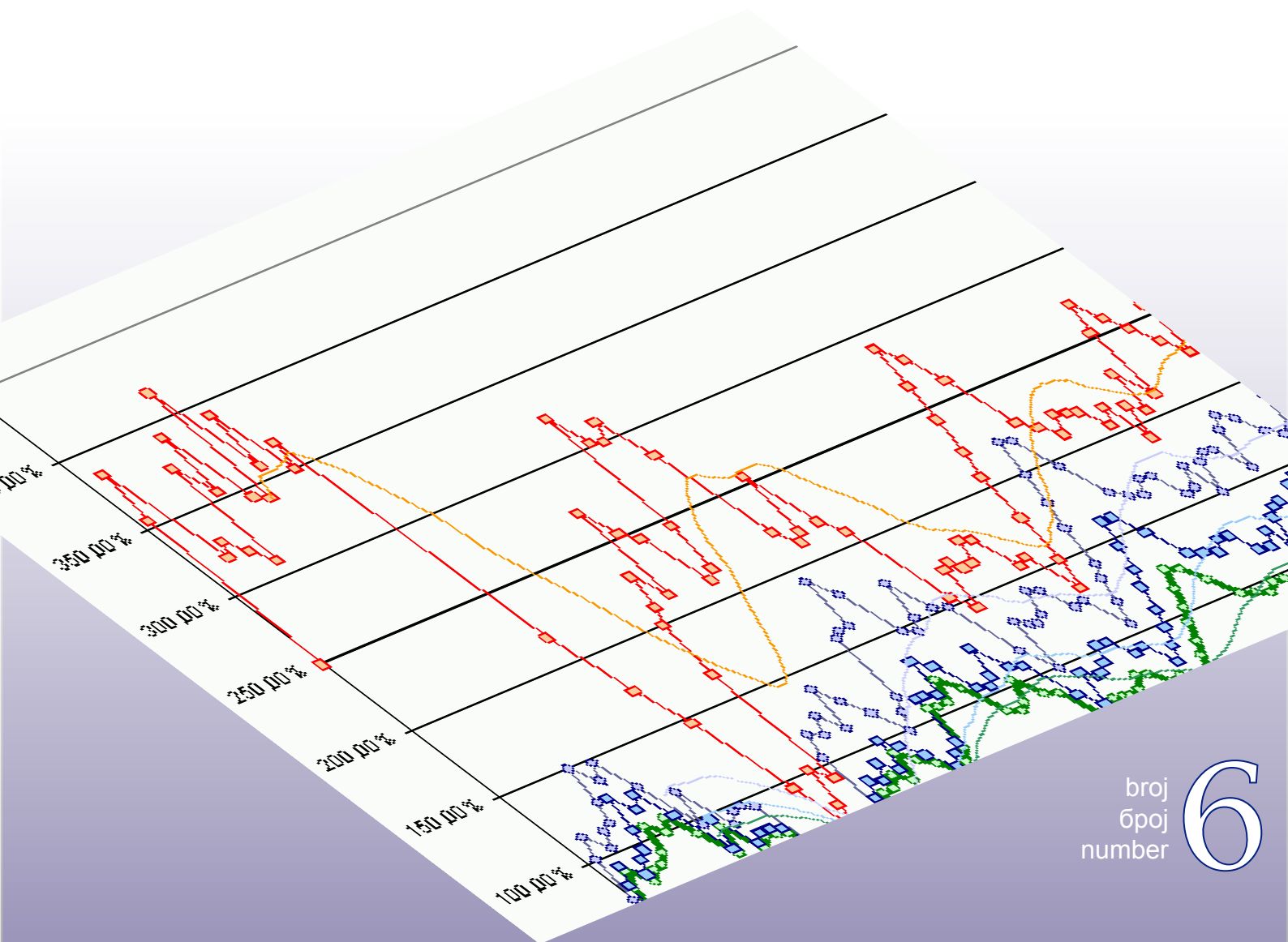
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за indirektno-
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
број
number

6

• Januar 2006 • Siječanj 2006 • **Јануар 2006** • January 2006 •

Уз овај број...

Иза нас су двије реформске године у којима је

- (i) извршен пренос надлежности у прикупљању индиректних пореза на ниво државе,
- (ii) успостављена нова управљачка и оперативна структура у облику Управног одбора и Управе за индиректно опорезивање (УИО),
- (iii) успостављен јединствени рачун за прикупљање индиректних пореза и
- (iv) креиран цјеловит правни оквир из сфере индиректних пореза укључујући и прописе који регулишу опорезивање порезом на додану вриједност.

Функционисање јединственог рачуна једна је од кључних претпоставки за имплементацију пореза на додану вриједност. Резултати функционисања јединственог рачуна у 2005.г. показују да је годишњи план наплате индиректних пореза премашен за чак 160 мил КМ, што представља просјечну мјесечну наплату! Треба нагласити да од функционисања система директно овиси финансирање државе, ентитета, Дистрикта и нижих нивоа управе. Јединствени рачун је врло комплексан систем који повезује обвезнике, комерцијалне банке, Централну банку, кориснике расподјеле (државу, ентитете, Дистрикт) путем сложене ИТ архитектуре и софтвера. Систем је комплекснији тим више што је обавеза УИО да дневно врши пражњење рачуна. Имајући у виду сложеност система и одличне резултате у наплати може се рећи да је јединствени рачун УИО успјешна карика у реформи индиректних пореза!

Ушли смо у посљедњу фазу реформе индиректних пореза – увођење ПДВ-а. Искуства земаља које су прелазиле на систем ПДВ-а показују да увођење ПДВ-а изазива одређене поремећаје у робној размјени са иностранством у периоду непосредно пред увођење. Да се слично десило и у нашој земљи показаће анализа увоза БиХ крајем 2005.г.

Билтен Одјељења је отворен за све институције и међународне пројекте који раде на реформи јавних финансија и економског система у БиХ. Радује нас да у овом броју можемо изложити осврте о текућим активностима у склопу два важна пројекта.

Настављамо са праксом објављивања консолидованих извјештаја који укључују фискалне операције ентитета и Јединственог рачуна УИО за мјесец децембар 2005.г., те у складу с динамиком прилива података од државног и ентитетских министарстава финансија објављујемо и мјесечни консолидовани извјештај који укључује и фискалне операције буџета БиХ и Брчко Дистрикта, те укупне приходе прикупљене на нивоу ентитета за једанаест мјесеци 2005.године.

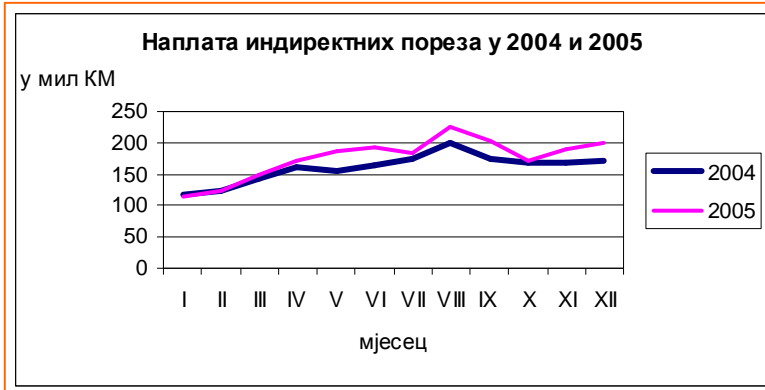
мр.сц. Динка Антић
шеф Одјељења – супервизор

Садржај:

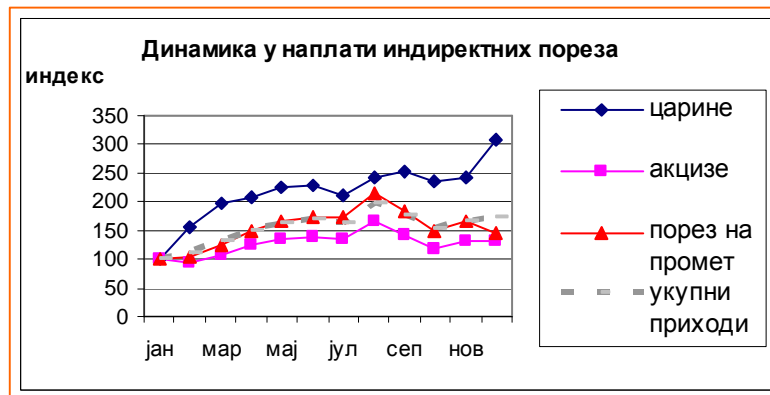
Прва година функционисања јединственог рачуна	2
Прелаз на систем ПДВ-а: импликације на увоз	3
Унапређење процеса планирања и израде буџета у БиХ	8
Реформа директних пореза: утицај на раст и запосленост	13
Мјесечни консолидовани извјештаји за период јануар – децембар 2005. године	14
Обавијест за извјештајне јединице	18

Прва година функционисања јединственог рачуна УИО: Наплаћено 160 мил КМ више од плана!

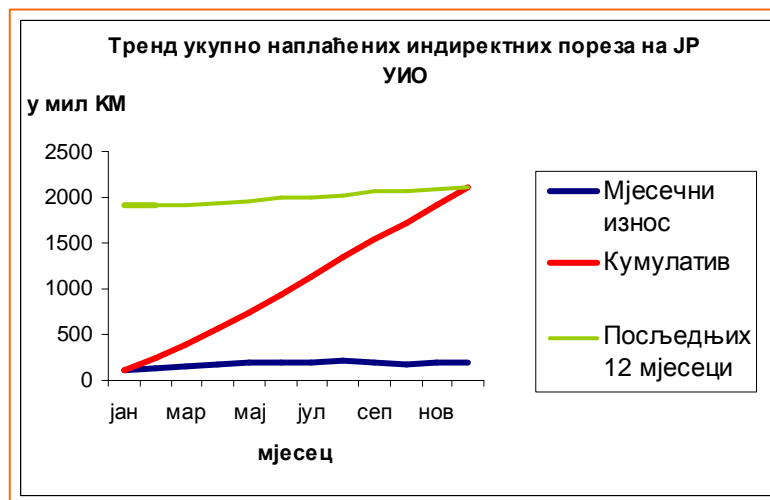
Од 1.1.2005.г. Управа за индиректно опорезивање (УИО) је једина институција у БиХ

Графикон 1. Наплата индиректних пореза у 2004 и 2005

Графикон 2. Динамика у наплати индиректних пореза

Графикон 3. Тренд укупно наплаћених индиректних пореза на ЈР УИО

надлежна за прикупљање индиректних пореза: царина и царинских дажбина, акциза/трошарина, пореза на промет акцизних производа и путарине. Према динамичком плану наплате било је предвиђено да ће УИО у 2005.г. прикупити близу 2 млрд КМ на јединствени рачун од индиректних пореза у њеној надлежности.

УИО је у 2005.г. премашила годишњи план наплате индиректних пореза за скоро 160 мил КМ или 8%¹. У поређењу са мјесецима новембаром у децембру је прикупљено 5% више прихода, а за 15% више него у децембру 2004.г.. Главни узрок пораста прихода у децембру јесте стварање залиха пред увођење ПДВ-а.

У децембру 2005.г. забиљежен је велики раст у наплати царине и царинских дажбина од 28%. Но, у наплати пореза на промет увозних акцизних производа забиљежен је пад у односу на новембар. Кретање наплате најважнијих група прихода, те укупних индиректних пореза које прикупља УИО дати су у графиконима 2 и 3

¹ Због конзистентности у извјештавању и консолидације на нивоу државе у износ укупно наплаћених индиректних пореза нису укључени индиректни порези који су у надлежности УИО а које су наплатиле порезне управе ентитета и Брчко Дистрикта

Прелаз на систем ПДВ-а: импликације на увоз добара

(припремила: Динка Антић)

Нова година донијела је Босни и Херцеговини нови систем опорезивања - порез на додану вриједност. Оно што може бити занимљиво у овом тренутку јесте анализа утицаја ПДВ-а који су се испољили прије самог увођења ПДВ-а у БиХ.

Након усвајања Закона о ПДВ-у главна дилема менаџера компанија током прошле године била је везана за одлуке о залихама са којима ће компанија ући у систем ПДВ-а. Менаџери су правили калкулације поредећи трошкове финансирања, набавке и држања већих залиха са могућностима за додатном зарадом у почетном (најчешће хаотичном) раздобљу непосредно након увођења ПДВ-а. Како је наша земља овисна о увозу добара одлуке о висини залиха на дан 31.12.2005. одредиле су и количину увезених добара у посљедњем кварталу 2005.г.

У овом чланку приказаћемо анализу кретања увоза у БиХ крајем 2005.г. са успоредбом са 2004.годином². Уједно приказаћемо и утицај увођења ПДВ-а на кретање у вањскотрговинској размјени сусједних земаља.

Зашто долази до поремећаја у вањскотрговинској размјени прије увођења ПДВ-а?

Разлоге налазимо у концепту система ПДВ-а, као вишефазног пореза на потрошњу, у односу на концепт пореза на промет који се плаћа у фази крајње потрошње. Систем ПДВ-а подразумијева обрачун и плаћање ПДВ-а у свакој фази промета, укључујући и увоз и производњу. Увозник, произвођач и велетрговац у систему ПДВ-а треба да ангажирају финансијска средства да би се исфинансирао ПДВ.³ Очекивана реакција јесте кумулација залиха оних добара који ће у систему ПДВ-а бити опорезовани по вишој стопи него што је то било у систему пореза на промет. Ово опште правило се може примијенити на опорезивање машина, опреме, репроматеријала и полупроизвода, изградње грађевинских објеката, пољопривредних производа, прехранбених артикала. С друге стране, питање је да ли је ово економски оправдано, односно да ли је трошак ранијих набавки, камата и држања великих залиха (нпр. сировина и материјала) нижи од износа ПДВ-а који би се платио у каснијем периоду. На другој страни, постоје и производи који ће бити опорезовани по нижој стопи у систему ПДВ-а него што је то било у систему пореза на промет. Очекивана реакција трговаца би била мањи увоз ових добара прије увођења ПДВ-а.

Да ли су реална кретања потврдила та очекивања? Анализа кретања увоза у БиХ показала је да понашање привредника у БиХ није битно одступило од понашања компанија у сусједним земљама у вријеме увођења ПДВ-а у тим земљама.

Анализа увоза у БиХ

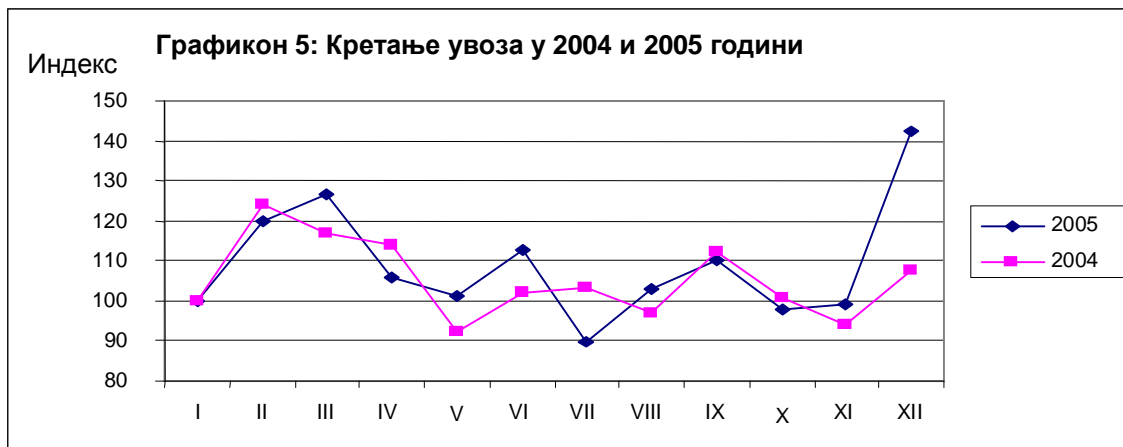
Иако је у 2005.г забиљежен бржи раст извоза од увоза дефицит вањскотрговинске размјене је знатно погоршан. Посматрано у односу на кретања у 2004.г. дефицит је порастао за 14%. На лоше резултате је утјецао огроман пораст увоза у децембру 2005.г. Раст увоза праћен је споријим растом прихода од увоза.

² Мјесечне податке о робној размјени БиХ припремио је г. Игор Гавран, пројект менаџер Сектора за макроекономски систем при Вањскотрговинској комори БиХ.

³ Поврат / одбитак улазног ПДВ-а плаћеног при увозу могућ је тек при подношењу пријаве ПДВ-а. ПДВ-е у својој суштини води дестимулирању увоза и стимулирању набавке од домаћих добављача с којима се могу договарати повољнији рокови плаћања, а обавезе за ПДВ-е, уколико их има, се плаћају по подношењу мјесечне пријаве. Да ли ће ово бити и у БиХ показаће наредни период.

Како што се може видјети на графикону 5 кретање увоза у 2005.г., осим у децембру, углавном прати кретање увоза у 2004.г. иако је у номиналном износу забиљежен раст од 18%.

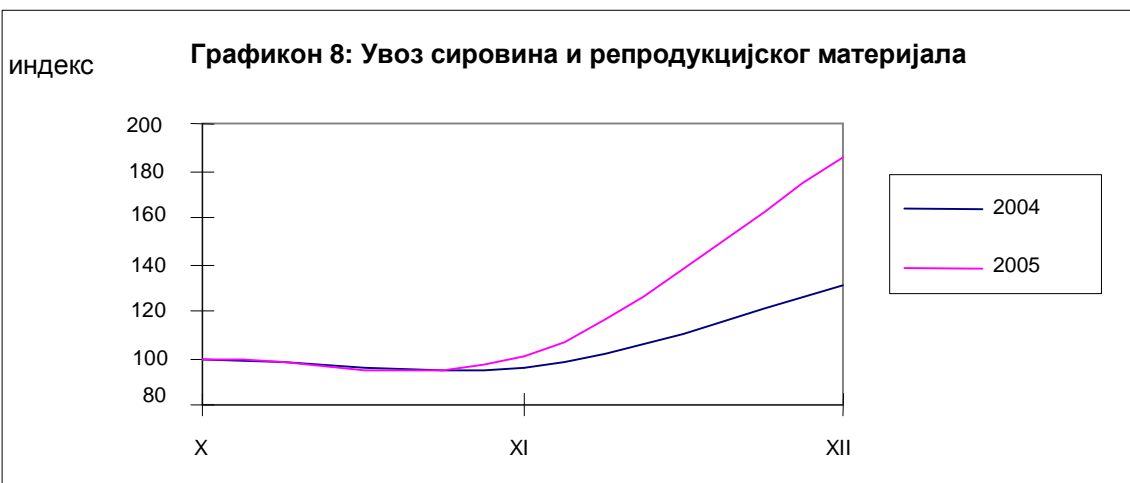
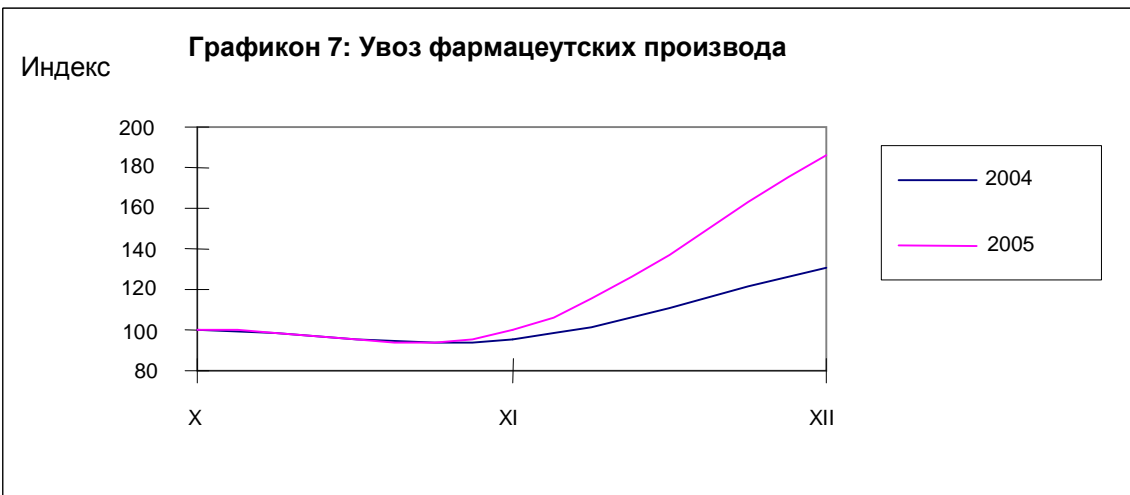
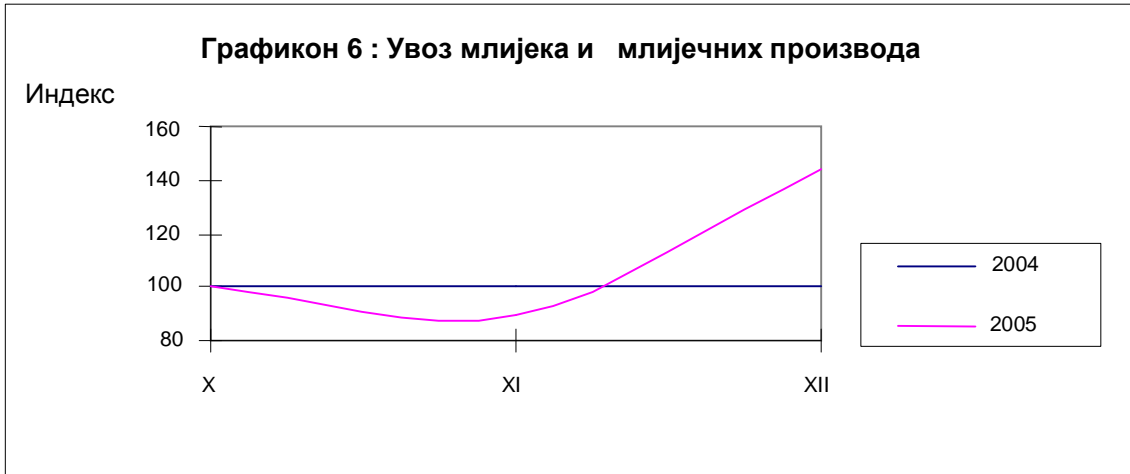

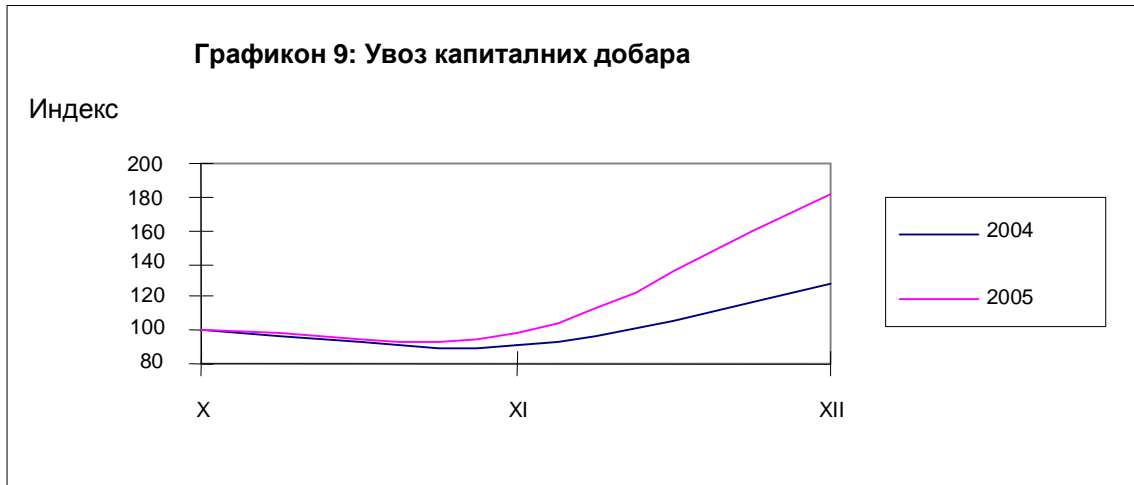
	% удио у порасту увоза у ХИИ-05	ХИИ-04 / ХИ-04	ХИИ-05 / ХИ-05
минерална горива и уља	6,18%	6%	19%
возила	12,83%	22%	71%
машине и опрема	34,44%	31%	86%
фармацеутски производи	5,46%	40%	105%
сировине / репродукцијски материјал	14,73%	-15%	23%
остали производи	26,37%	9%	35%
укупно	100,00%	7,39%	42,53%

Како се види из табеле у порасту увоза у децембру 2005.г. највећи удио има увоз капиталне имовине (машина, опреме, возила), око 47%. Посматрано у односу на кретања у истом мјесецу 2004.г. може се видјети велики пораст који је у великој мјери узрокован набавкама и стварањем залиха пред увођење ПДВ-а. Уколико узмемо пораст увоза у децембру 2004.г. у односу на новембар 2004.г. као стандардни шаблон кретања увоза у децембру тада се може закључити да разлика у односу на кретање у 2005.г. резултат пословних одлука пред увођење ПДВ-а у БиХ.

Велики пораст биљежи увоз производа који су у систему пореза на промет били ослобођени плаћања пореза (репродукцијски материјал, сировине и сл.) или су били

опорезовани са 0% (опрема, резервни дијелови, лијекови, храна). Кад је ријеч о високотарифним производима, који су били опорезовани са 20%, забиљежен је раст вриједности увоза нафте и нафтних деривата који је резултат кумулативног ефекта раста цијена нафте на свјетском тржишту, промјена у курсу долара и структуре увоза по врсти производа. Увоз каве, духанских производа, алкохола и пића одговара шаблону увоза ових производа крајем године. Забиљежен је и велики увоз прехранбених производа, у првом реду млијека и млијечних производа, те јестивог уља и масти, и то 44% и 78% респективно. Кретање увоза неких група производа у посљедњем кварталу 2004.г. и 2005.г. дати су на графиконима 6, 7, 8 и 9:

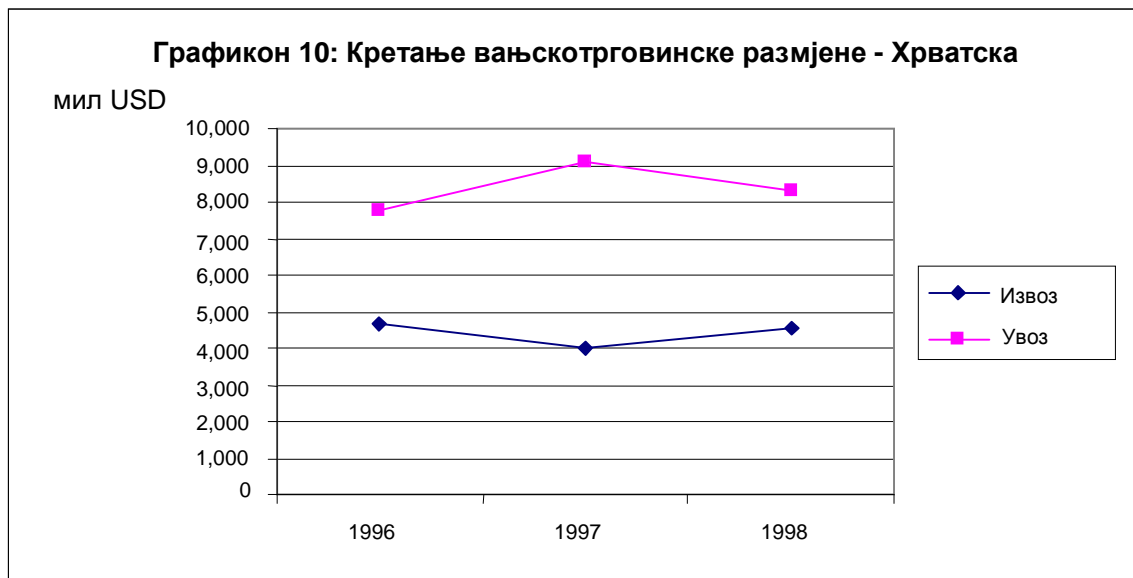

Н.Б. капитална добра укључују машине, опрему и транспортна средства

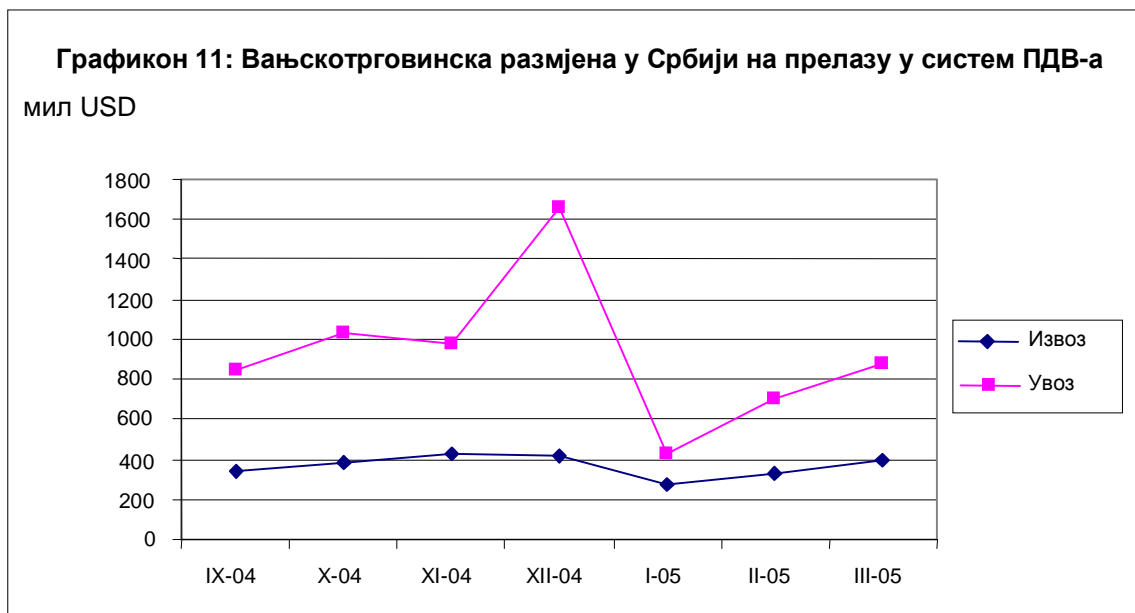
Искуства земаља у окружењу

Хрватска је увела ПДВ 1.1.1998. године и то по општој стопи од 22% за сва добра и услуге. У 1997. години, години која је претходила увођењу ПДВ-а, десио се велики раст дефицита у робној размјени са иностранством. Кумулативни ефекат пада извоза и раста увоза је довео до раста вањскотрговинског дефицита у 1997.г. за више од 60% у односу на 1996.годину. Један од основних узрока лошој слици трговинског и платног биланса у 1997.г. је било планирано увођење ПДВ-а. Оно је изазвало гомилање увозних залиха у задња два мјесеца 1997. године. Посматрајући структуру увоза највећи удио је имао увоз капиталних добара (машина и опреме, моторних возила, приколица и полуприколица), те увоз прехранбених артикала (хране и пића). Након увођења ПДВ-а стање у робној размјени у Хрватској се консолидовало. Кретање робне размјене за поменути период дато је на графикону 10:

Извор: извјештаји Народне банке Хрватске / статистички прегледи Државног завода за статистику

Србија је увела ПДВ-е 1.1.2005.г. и то општу стопу од 18% и посебну стопу од 8% на прехранбене производе, лијекове, новине и сл. Увођење ПДВ-а, према са диференцираним стопама које подразумевају и мањи удар на цијене животних намирница и лијекова, утицало је на погоршање вањскотрговинске размјене Србије у децембру 2004.године. Благи пад извоза и велики увоз у децембру, за скоро 70% више од увоза у новембру, имало је одраз на укупни трговински и платни дефицит за ту годину. Забиљежен је велики раст увоза капиталних добара (машина и транспортних уређаја), полупроизвода и материјала, као и нетрајних производа за широку потрошњу. Занимљива је слика вањскотрговинске размјене након увођења ПДВ-а. У јануару 2005.г. забиљежен је драстичан пад увоза (свега 26% од увоза у децембру), а и озбиљан пад извоза, према је било информација о великом обиму фиктивног извоза првих недјеља јануара. Већ од фебруара 2005.г., како се може видјети на графикону 11, вањскотрговинска размјена се враћа у очекиване токове, забиљежен је благи раст извоза, а увоз се смањио на вриједности забиљене у септембру 2004.године. При томе треба имати у виду и утицај раста цијена енергената на свјетском тржишту почетком 2005.г. на номинални износ увоза.

Извор: извјештаји Министарства финансија Србије

Унапријеђење процеса планирања и израде буџета у БиХ

(припремио: Пројекат јачања управљања јавним финансијама који финансира Канцеларија Владе Велике Британије за међународни развој)

Буџет је примарни владин алат за израду политика. Он је средство којим се владини државни приоритети преносе у услуге, програме и активности као одговор на социјалне и економске потребе грађана у земљи. Међутим, сам годишњи буџет није довољан да се осигура испуњење владиних циљева, због чега се у многим земљама уводи процес средњорочног планирања буџета. Канцеларија Владе Велике Британије за међународни развој, уз ангажман консултантске куће PKF, пружа подршку државном и ентитетским министарствима финансија у унапређењу процеса и система планирања буџета у БиХ у оквиру Пројекта јачања управљања јавним финансијама у БиХ.

Како изгледа модерни процес средњорочног планирања буџета?

Модерни процес средњорочног планирања буџета је процес који:

- има јасно дефинисан буџетски календар и расподјелу одговорности;
- наводи јасну фискалну стратегију засновану на нивоу владиних расположивих ресурса;
- приоритизира расподјелу ограничених ресурса на најважније економске и социјалне приоритетне политике Босне и Херцеговине;
- унапређује предвидивост буџетских политика и финансирања,
- осигурава ефикасије и дјелотворније кориштење владиних ресурса;
- унапређује транспарентност и одговорност владиних политика, програма и процеса доношења одлука; и
- осигурава разматрање финансијских учинака у наредним годинама, при доношењу одлука у вези са политикама, те доношење тих одлука током циклуса планирања буџета.

С циљем олакшања поменутог процеса, Министарства финансија у БиХ су у протеклим годинама припремала документе оквирног буџета који садржавају средњорочне фискалне прогнозе за текућу и двије наредне године. Уз подршку пројекта DFID-а, сва три министарства су недавно израдила основни оквир "Средњорочног планирања и припреме буџета у БиХ у 10 корака", као основу за даљу реформу⁴.

Шта је Средњорочни процес планирања и припреме буџета у 10 корака?

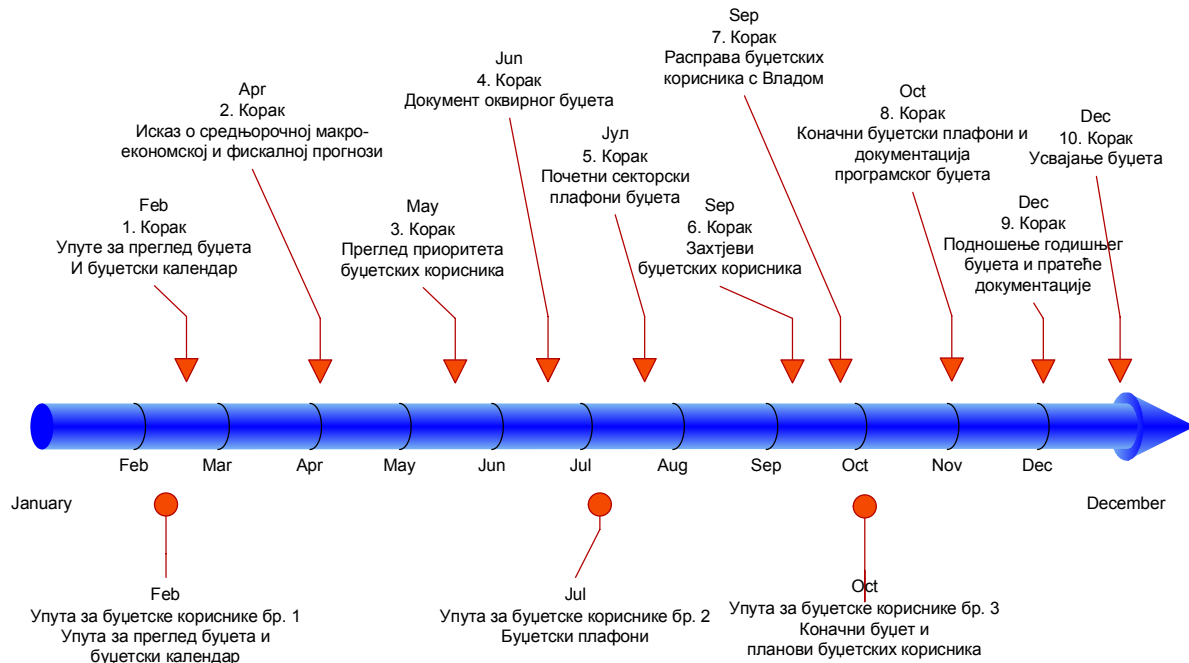
Оквир у '10 корака' садржи средњорочни буџетски процес изложен кроз јасан временски план који је могуће ускладити између свих нивоа власти. Сваки корак зависи од свих страна које, у свакој од кључних фаза процеса у току године, пружају адекватне информације, те дају препоруке и одлуке. Стога дјелотворно средњорочно планирање буџета захтијева залагање и дисциплину свих страна укључених у буџетски процес (укључујући владу, парламент, министарства финансија и буџетске кориснике).

У графикону 12 је изложен графички приказ 10 корака, а сажетак сваког од корака са описом одговорности је садржан у даљем тексту.

⁴ По том моделу, сваки годишњи буџет се израђује у облику "rolling" трогодишњег плана буџета, са проценом текућег буџета из прве године као полазном тачком за буџет наредних година (уз измјене и допуне у смислу економских прилагодби и владиних одлука из области политика).

Први корак**Упуте за преглед буџета и буџетски календар***(које припремају министарства финансија)*

Први корак у ефикасном буџетском процесу је припрема упута за преглед буџета и буџетског календара који се доставља свим буџетским корисницима (Упуте за преглед буџета и календар број 1). Издавање тих упута на самом почетку календарске године осигурава чињеницу да све стране могу ефикасније планирати властите обавезе, ресурсе и потребе за обуком. Упуте припремају релеватна министарства финансија (МФ) у складу са усклађеним буџетским календаром који одобрава влада⁵/фискални савјет, а исти садржи кључне датуме у вези са подношењем извјештаја, одлука и захтјева.

Графикон 12: Средњорочно планирање и припрема буџета у БиХ у 10 корака

Други корак**Исказ о средњорочној макроекономској и фискалној прогнози***(који припрема ЕРПУ и ОМА, а одобрава Фискални савјет)*

Исказ о средњорочној макроекономској и фискалној прогнози дефинише оквир фискалног планирања и ниво укупних ресурса који су на располагању влади за текући буџет и буџет двије наредне године. Исказом се утврђују позадинске економске претпоставке и базни приходи, те успоставља владин почетни фискални положај (укључујући расподјелу прихода између влада). Идеално говорећи, прогноза би требала назначити и државне и секторске приоритете Фискалног савјета како би се њоме пружиле смјернице за државу и ентитете при утврђивању и развоју приоритета расходовних политика.

Приједлог је да нацрт исказа припрема ЕРПУ и Одјељење за макроекономску анализу, те да се исти предаје Фискалном вијећу на разматрање на почетку буџетског циклуса (нпр. у марту), како би се осигурало довољно времена за државну владу и ентитетске владе да израде властити средњорочни план расхода (документ

⁵ У неким земљама се оснива комисија за буџет, одбор за преглед потрошње или кабинет за буџет у чијем саставу су водећи министри за економска питања и питања потрошње који дјелују као подбор читаве владе за управљање и вођење процеса израде буџета и доношења одлука у вези са истим.

оквирног буџета), укључујући почетне годишње буџетске плафоне за буџетске кориснике.

Трећи корак

Преглед приоритета буџетских корисника

(који припремају буџетски корисници и достављају га министарству финансија)

У раној фази буџетског процеса, сваки буџетски корисник би требао извршити преглед политика и приоритета у оквиру свог поља надлежности (здравство, образовање, социјална заштита итд.), а у контексту владиних општих циљева политика и свих секторских стратегија које је дефинисала и одобрила влада(е)⁶. Буџетски корисници би у току процеса требали оцијенити учинак постојећих програма.

Преглед приоритета буџетских корисника се састоји из слиједећих табела:

- листе текућих програма, услуга и активности⁷
- листе предложених високоприоритетних приједлога нових политика за разматрање у току надлазеће буџетске године.
- листе предложених опција уштеде (која се заснива на програмима ниског приоритета и онима који дају слабе резултате).

Иако ове листе не требају бити сувише детаљне, сврха им је осигурати већи допринос буџетских корисника у процесу утврђивања приоритета у раној фази буџетског процеса (тј. прије доношења одлука о буџетским плафонима за ресорна министарства/буџетске кориснике), те пружити прилику влади да изврши одабир приједлога нових политика и опција уштеде које би се укључиле у почетне буџетске плафоне⁸.

Четврти корак

Документ оквирног буџета

(који за владу припрема министарство финансија)

Обично се дешава да укупни ресурси свих предложених нових иницијатива потрошње буџетских корисника премашују укупан ниво расположивих ресурса за нову потрошњу. У тим околностима, јасно је да влада не може додијелити ресурсе на све жеље буџетских корисника. Стога влада мора донијети одлуку о највишим приоритетима између конкурентских захтјева, те у складу с тим и расподијелити ресурсе из расположивих буџетских средстава. У дјелотворном буџетском процесу, министарство финансија влади пружа независан савјет о ономе што сматра највишим приоритетима у смислу економског и друштвеног развоја БиХ.

Документи оквирног буџета се израђују са циљем пружања консолидоване анализе приоритетних политика (утврђених у табелама приоритета буџетских корисника) и давању препорука влади о укупном износу буџетских средстава и плафонима, а у контексту укупних фискалних ограничења и стратешких циљева политика назначених у исказу о макрофискалној прогнози.

Прије израде коначног документа оквирног буџета, министарство финансија би требало одржати појединачне састанке са свим буџетским корисницима на којима би се расправљало о њиховим буџетским приоритетима и процјенама трошкова.

⁶ Многи општи циљеви политика и секторске стратегије ће се утврдити у Исказу о макроекономској и фискалној прогнози и Средњорочној развојној стратегији, с тим да оба документа одобрава Влада.

⁷ Док се приступом у "10 корака" предвиђа увођење буџетирања заснованог на програмима, оно се може ускладити и са постојећим буџетским системом заснованим на класификацијама.

⁸ Почетни приједлози које одобрава Влада су прецизније постављени и оцијењени (укључујући детаљно образложење и исказ о учинку) у захтјевима буџетских корисника, у каснијој фази буџетског процеса.

Пети корак**Почетни секторски плафони буџета**

(која одобрава влада, а доставља министарство финансија)

Након прегледа документа оквирног буџета, влада доноси одлуку о почетним буџетским плафонима, а министарство финансија обавјештава свако ресорно министарство и/или буџетског корисника (путем Упута за буџетске кориснике број 2). У буџетским плафонима требају бити утврђена сва средства на располагању ресорном министарству/буџетском кориснику (укључујући процијењену наплату од стране корисника, донаторску помоћ итд).

Шести корак**Захтјеви буџетских корисника**

(које припремају буџетски корисници)

Захтјеви буџетских корисника су начин на који буџетски корисници представљају своје процјене буџета, приједлоге нових политика и опција уштеде у контексту средњорочне економске и фискалне прогнозе и у складу са почетним буџетским плафонима која је одобрила влада.⁹

Захтјеви буџетских корисника требају садржавати детаљно образложење тражених ресурса укључујући програмске циљеве, законско упориште, трошкове и резултате. Буџетски захтјеви би требали укључити и назначити пуни трошак нових приједлога (високоприоритетних) политика и могућих опција уштеде (ниско приоритетних програма који дају слабе резултате) за разматрање од стране владе.

У оквиру тог корака, води се расправа о техничким питањима (укључујући било каква питања која се тичу трошкова) између савјетника за буџет при министарству финансија и службеника сектора за буџет при буџетским корисницима. Министарство финансија пружа савјет влади о томе да ли је буџетска потрошња у складу са владиним приоритетима потрошње и да ли је укупна буџетска потрошња усклађена са фискалним оквиром циљаног биланса буџета. Министарство финансија анализира захтјев сваког буџетског корисника и даје препоруке влади.

Седми корак**Расправе са владом**

(координише МФ у име владе)

Након прегледа предатих захтјева буџетских корисника и пријема упута од министарства финансија, појединачна ресорна министарства имају прилику да у име свог министарства и буџетског корисника представе остатку владе своје захтјеве за буџетским ресурсима, укључујући приједлоге нових иницијатива потрошње. Потом влада врши цјелокупни преглед резултата тих разговора и конкурентских захтјева за ресурсима и доноси коначну одлуку о **пресјеку** секторских приоритета (укључујући прилагодбе за постојеће програме, приједлоге нове потрошње и опције уштеде) у складу са укупном циљаном буџетском потрошњом.

Током тих расправа, министарство финансија води дневну "бодовну листу" одобрених прилагодби буџета како би помогла влади у праћењу напретка укупног буџета у односу на цјелокупна фискална ограничења.

⁹ У приступу по 'најуспјешнијој' пракси, захтјеви буџетских корисника се припремају на програмској основи. Међутим, као што је раније назначено, овај оквир је могуће примијенити са програмским буџетирањем или без истог.

Осми корак**Коначни буџетски плафони и документација програмског буџета**

(коначне буџетске плафоне издаје МФ, а документацију програмског буџета припремају буџетски корисници)

Након одржаних расправа, МФ издаје ажурирану верзију макроекономских претпоставки и прогнозе прихода. Узимајући у обзир коначне прилагодбе којима се испуњавају ажурирани циљеви буџета, влада одобрава коначне буџетске плафоне (и процјене) за сваког буџетског корисника. Затим МФ издаје упуте сваком кориснику у вези са њиховим буџетским плафонима која укључује све одобрене нове/проширене/обновљене програме и уштеде заједно са упутама (Упуте за буџетске кориснике број 3) о припреми документације програмског буџета.¹⁰

Након тога буџетски корисници достављају комплетну документацију програмског буџета (усклађену са коначним плафонима) надлежном министарству финансија. Документација програмског буџета сачињава дио поднеска годишњег буџета парламенту.

Девети корак**Подношење годишњег буџета и пратећа документација**

(које припрема МФ и буџетски корисници)

Нацрт годишњег буџета и пратећу документацију припремају министарство финансија и буџетски корисници. Јавна доступност образложења игра кључну улогу у унапређењу транспарентности и одговорности буџета.

Кључни документ у пратећој документацији је Биланс табела за буџетске кориснике, коју је предложио пројекат Уреда Владе Велике Британије за међународни развој. Намјера табела је да буду лако читљив сажети документ у коме се истичу разлике у процјенама нацрта буџета у поређењу са расподјелом буџета у претходној години. Разлике се образлажу, по (и) економској класификацији, по три главне категорије – макроекономске прилагодбе (нпр. за одобрене прилагодбе плата и цијена), (ии) одобрене иницијативе нових политика и (иии) одобрене опције уштеде.

Објављена документација би требала укључити: изјаву премијера о буџету упућену парламенту у којој се назначује владина средњорочна фискална стратегија, т.ј. фискални приоритети, те приоритетне политике и циљеви у средњорочном временском периоду; ажурирани исказ о средњорочној макроекономској и фискалној прогнози с прегледом макроекономских и економских претпоставки које су основа буџета и процјена буџета, скупа са процјенама укупне потрошње; и низом информација (нпр. капитални буџети, финансије ванбуџетских фондова, образложење унутрашњег и вањског дуга и међувладини фискални односи).

Десети корак**Усвајање буџета**

(Парламент)

Посљедњи корак у сваком буџетском циклусу је наравно усвајање буџета од стране парламента. У складу са циљем фискалне транспарентности и одговорности, комплетна буџетска документација треба бити доступна парламенту и јавности, а све парламентарне расправе отворене за јавност. Сваки приједлог измјене и допуне буџета би требао бити у складу са владиним циљевима фискалне политике.

¹⁰ Документација програмског буџета би требала унаприједити транспарентност тиме што се владама, парламенту и јавности у Босни и Херцеговини пружа детаљне информације о циљевима, финансијским ресурсима и очекиваним резултатима владиних програма и активности.

Сажетак

Изложени документ садржи једноставан концептуални оквир и преглед процеса средњорочног планирања и припреме буџета и начина на који би се тај процес могао примијенити у БиХ. У прилогу је графички приказ оквира у "10 корака". Детаљнији документ за дискусију на тему "Средњорочно планирање буџета у 10 корака" можете добити на захтјев од Martina Wopena, Вође тима (тел. 033 552 491) или гђице Наиде Тркић, Координатора пројекта PKF (тел. 033 552 490).

Реформа директних пореза за раст и запосленост

припремио: Mark Gallagher, Ph.D., Шеф пројекта USAID-TAMP (Пројекат модернизације пореза)

БиХ врши реформу система директног опорезивања. Ове ће реформе повећати одговарајуће приходе за јавну потрошњу, стимулисати економски раст и стварање нових радних мјеста. Директни порези су они који се наплаћују на капитал, радну снагу и имовину. Ово је супротно од индиректних пореза који се наплаћују на трансакције роба и услуга.

Главне реформе директних пореза у разматрању су порез на добит и порез на доходак. Главни правац ових реформи је поједностављење ових пореза и постизање већег изједначавања у третирању порезних обвезника у цијелој земљи.

Порез на доходак који је сада у парламенту Федерације БиХ представља јединствени свеобухватни порез који третира сваки приход на исти начин, а замјењује различите кантоналне порезе као што су порези грађана на приход од имовине, патената и ауторских права, дохотка, плаћа, добит од пољопривредне дјелатности и приход подузетника. Експерти воде дискусију око скоро идентичног приједлога реформе у Републици Српској. Разлика између Републике Српске и Федерације БиХ је што у Федерацији ове порезе грађана наплаћују кантони по различитим стопама и на различит начин. Порез на доходак не само да изједначава порез између ентитета него и између кантона.

Предложени порез на доходак се разликује од пријашњих пореза и по томе што је „прогресиван“. Ово значи да најсиромашнији не плаћају порез, запослени људи плаћају нешто, а богатији плаћају више. И поред ове прогресивности, стопе пореза на доходак у Босни и Херцеговини биле би ниже од стопа у већини земаља свијета.

Ентитети раде на реформи пореза на добит. У Федерацији ће се стопа снизити са 30% на 15% док ће у Републици Српској порастати са 10% на 15%. Иако су порезне стопе важне и 15% је изузетно конкурентна стопа из међународне перспективе, можда је ипак важнија једноставност новог порезног закона и потицај који може имати на веће стварање радних мјеста. Компаније су охрабрене да инвестирају у складу са тржишним приликама на које наилазе умјесто да користе недостатке порезног закона. Компаније ће моћи амортизовати већину својих инвестиција у само три године. Ово потиче нове инвестиције не вршећи дискриминацију између сектора или против страних или домаћих инвеститора. Инвеститори неће више бити толико против инвестирања у технологије које захтијевају пуно радне снаге, тако да ће раст укључити нова радна мјеста – нешто што данас недостаје у БиХ..

Једноставност нових порезних закона ће олакшати провођење прописа од стране порезних обвезника и унаприједити на страни порезних управа што ће довести до мање превара и корупције.

Мјесечни консолидовани извјештаји за период јануар – децембар 2005. године

Припремила: Александра Регоје, помоћник за истраживачки рад

у мил КМ

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	кв1	кв2	кв3	кв4	укупно
Текући Приходи	168,8	174,2	220,9	213,5	242,3	364,0	269,5	281,0	258,7	226,9	278,1	271,0	563,9	819,9	809,2	776,1	2969,1
<i>Порезни приходи</i>	159,7	158,3	200,0	201,3	224,3	226,9	221,7	261,0	236,9	208,9	231,3	253,5	518,0	652,5	719,6	693,6	2583,6
<i>Индијектни порези</i>	142,0	139,3	171,3	187,8	208,3	211,6	206,8	246,7	222,2	193,6	211,1	228,1	452,6	607,7	675,7	632,8	2368,9
Царине	31,8	36,1	45,8	48,1	52,7	53,7	49,7	55,9	59,4	54,5	56,4	71,9	113,7	154,5	165,0	182,8	616,0
Порез на промет	45,9	44,6	56,6	61,7	70,4	69,4	72,1	84,5	73,2	65,9	69,6	72,5	147,2	201,5	229,8	208,0	786,4
Акцизе	54,8	49,0	56,4	64,5	70,6	72,1	69,3	87,3	73,8	60,4	68,8	68,7	160,2	207,2	230,3	197,9	795,7
Путарина	9,3	9,3	12,1	13,1	14,2	15,5	15,4	18,7	15,3	12,2	15,7	13,9	30,7	42,8	49,3	41,8	164,7
<i>Директни порези</i>	17,6	19,0	28,7	13,5	15,9	15,3	14,9	14,4	14,6	15,3	20,2	25,4	65,4	44,7	43,9	60,8	214,8
<i>Непорезни приходи</i>	9,0	15,9	20,9	12,2	18,0	137,1	33,1	19,9	21,8	17,7	46,6	17,5	45,8	167,2	74,8	81,7	369,5
<i>Донације/грантови</i>	0,1				0,1	0,1	14,7	0,1		0,4	0,3	0,1	0,1	0,2	14,8	0,8	15,9
Текући Расходи	125,2	198,2	218,9	219,1	233,4	292,0	198,4	237,7	228,3	219,1	270,8	333,9	542,2	744,6	664,4	823,9	2775,1
<i>Текући издаци</i>	30,9	54,8	71,7	64,0	62,2	94,9	41,1	59,3	60,9	67,8	63,5	111,7	157,4	221,1	161,3	243,0	782,9
<i>Плате и накнаде</i>	25,2	45,6	62,4	53,9	53,4	85,2	32,6	52,1	52,6	56,6	53,2	92,7	133,1	192,5	137,2	202,5	665,4
Накнаде	1,7	10,9	13,1	13,2	13,2	29,3	2,9	14,4	14,5	15,1	14,5	36,5	25,7	55,8	31,8	66,1	179,3
<i>Издаци за материјал и услуге</i>	5,8	9,2	9,3	10,1	8,8	9,7	8,5	7,3	8,3	11,2	10,3	19,0	24,3	28,6	24,1	40,5	117,5
<i>Грантови/Социјални трансфери/Субвенције</i>	32,8	60,4	60,1	62,2	60,0	103,2	66,1	60,7	65,9	63,4	82,9	103,1	153,3	225,4	192,7	249,4	820,8
Трансфери домаћинствима	8,8	37,8	35,7	38,9	36,5	78,3	39,5	37,4	41,8	38,1	58,2	64,8	82,4	153,7	118,7	161,1	515,9
Трансфери организацијама/институцијама	19,8	15,5	19,0	14,1	16,8	16,1	14,4	13,1	14,3	16,3	15,6	17,6	54,2	46,9	41,8	49,4	192,4
Субвенције	4,2	7,1	5,4	9,3	6,7	8,7	12,2	10,2	9,8	9,1	9,0	20,8	16,7	24,8	32,2	38,8	112,5
од којих: Јавна предузећа																	
<i>Плаћање камате</i>	0,4	3,0	2,0	1,4	5,1	4,4	0,4	4,3	2,2	1,8	5,7	3,9	5,3	10,9	6,9	11,3	34,5
<i>Остали издаци/потрошња/трансфери</i>	5,5	9,2	10,6	9,6	8,0	6,7	10,3	8,5	9,7	8,8	14,3	28,8	25,3	24,3	28,5	51,9	130,1
<i>Трансфери са јединственог рачуна УИО</i>	44,2	45,1	60,9	64,3	62,5	69,0	66,8	81,4	72,2	62,8	66,3	67,9	150,2	195,8	220,4	197,0	763,4
Буџет БиХ	18,6	19,6	23,5	20,6	20,6	21,5	20,6	22,5	21,5	20,6	20,6	21,5	61,7	62,6	64,6	62,6	251,5
ФБиХ / кантони, Дирекција за цесте	16,8	15,4	25,0	27,9	27,4	32,8	32,0	37,9	33,6	28,7	28,7	32,8	57,1	88,1	103,5	90,2	338,9
РС / градови, општине, ЈП "Путеви РС"	5,8	6,1	7,4	10,2	8,3	8,2	7,8	13,0	10,2	7,7	10,3	6,9	19,3	26,6	31,0	24,9	101,9
Брчко Дистрикт	3,1	4,0	5,1	5,7	6,2	6,5	6,3	7,7	6,8	5,8	6,6	6,6	12,2	18,4	20,8	18,9	70,3
<i>Амортизација дуга</i>																	
од чега: вањски дуг (са ЈР УИО)	10,5	24,8	12,7	16,3	34,7	12,4	12,7	22,4	16,4	13,6	37,2	15,6	47,9	63,4	51,4	66,5	229,2
<i>Трансфери вишим нивоима власти</i>																	
<i>Трансфери општинама</i>	0,9	0,9	0,9	1,3	0,9	1,5	0,9	1,1	1,1	0,9	0,9	2,9	2,7	3,7	3,2	4,7	14,3
Владина штедња (1 - 2)	43,6	-24,0	2,0	-5,6	8,9	72,1	71,2	43,3	30,3	7,8	7,3	-62,9	21,6	75,3	144,8	-47,8	194,0
<i>Капитални издаци</i>	1,6	3,5	1,9	1,7	2,4	33,3	15,3	3,3	1,9	2,6	2,2	16,8	6,9	37,4	20,5	21,7	86,5
Владин суфицит/дефицит (3-4)	42,1	-27,5	0,1	-7,4	6,5	38,8	55,9	40,0	28,4	5,2	5,1	-79,8	14,7	37,9	124,4	-69,5	107,5

Табела 1. Мјесечни консолидирани извјештаји јануар – децембар 2005. године

Мјесечни консолидовани извјештаји за период јануар - новембар 2005. године

Припремила: Александра Регоје, помоћник за истраживачки рад

												у мил КМ				
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	кв1	кв2	кв3	кв4	укупно
Текући приходи	443,2	499,1	548,1	537,4	554,5	702,2	626,8	626,6	601,4	574,5	592,5	1490,3	1794,1	1854,7	1167,0	6306,1
<i>Порезни приходи</i>	264,1	249,4	310,1	304,7	331,4	336,3	336,8	378,1	349,5	327,9	346,8	823,6	972,4	1064,4	674,7	3535,1
<i>Инди­ректни порези</i>	228,9	206,3	251,7	262,8	288,9	293,6	290,3	335,2	305,2	282,3	297,3	686,9	845,3	930,7	579,5	3042,4
Царине	31,9	36,1	45,9	48,1	52,7	53,6	49,7	55,9	59,5	54,6	56,4	114,0	154,5	165,1	111,0	544,6
Порез на промет	128,1	110,9	135,9	136,4	150,8	151,2	155,4	172,8	156,0	154,4	155,6	374,9	438,4	484,2	310,0	1607,6
увозни акцизни производи	30,3	22,8	28,2	32,9	35,3	39,1	35,2	44,2	41,3	36,1	39,9	81,3	107,3	120,6	76,0	385,3
домаћи акцизни производи	7,2	7,1	7,6	9,4	12,2	10,8	14,5	17,5	11,1	6,8	7,4	21,8	32,4	43,0	14,3	111,5
остали производи	57,4	51,1	64,4	61,2	66,1	67,3	68,5	75,9	70,8	74,8	73,6	172,9	194,6	215,3	148,4	731,3
на услуге	28,1	27,4	32,5	30,3	34,7	32,1	35,6	34,1	31,5	35,2	33,4	87,9	97,1	101,2	68,6	354,8
остало	5,1	2,5	3,3	2,6	2,4	1,9	1,7	1,1	1,3	1,5	1,2	11,0	7,0	4,1	2,8	24,7
Акциза	55,4	49,5	56,8	64,7	70,6	72,2	69,3	87,3	73,8	60,4	68,8	161,7	207,6	230,4	129,2	728,9
Увозни пр.	39,6	36,5	43,5	49,7	51,5	56,2	48,5	62,9	56,0	48,2	55,7	119,6	157,5	167,4	103,9	548,4
У земљи	15,8	13,0	13,3	15,0	19,1	16,0	20,8	24,4	17,8	12,2	13,1	42,1	50,1	63,0	25,3	180,5
Путарина	13,2	9,5	12,5	13,2	14,3	15,6	15,4	18,8	15,4	12,3	15,8	35,2	43,0	49,6	28,1	155,9
Остало	0,3	0,4	0,5	0,4	0,5	0,9	0,4	0,4	0,5	0,6	0,6	1,1	1,8	1,3	1,2	5,5
Трансфери са ЈР																
<i>Директни порези</i>	35,2	43,1	58,5	41,9	42,4	42,8	46,4	43,0	44,3	45,7	49,5	136,7	127,1	133,7	95,2	492,7
Порези на доходак	35,2	43,1	58,5	41,9	42,4	42,8	46,4	43,0	44,3	45,7	49,5	136,7	127,1	133,7	95,2	492,7
Порези на добит предузећа	7,9	10,4	16,2	6,3	5,0	6,0	7,0	6,2	6,3	6,0	11,5	34,4	17,2	19,5	17,6	88,8
Порези на доходак	6,4	8,7	10,5	7,0	6,7	6,4	6,8	6,7	7,2	7,2	9,0	25,5	20,1	20,7	16,2	82,6
Остало	21,0	24,0	31,8	28,6	30,8	30,4	32,7	30,0	30,7	32,4	29,0	76,7	89,8	93,4	61,4	321,3
<i>Непорезни приходи</i>	22,8	79,8	35,5	28,4	41,3	153,5	71,1	42,0	39,4	40,6	52,1	138,1	223,2	152,4	92,7	606,4
<i>Властити приходи општина</i>																
<i>Доприноси фондова</i>	137,8	146,5	179,1	168,1	161,5	178,3	181,8	182,6	184,1	185,7	173,1	463,4	507,8	548,4	358,8	1878,5
<i>Остали приходи</i>	16,4	23,0	22,9	34,5	20,0	26,9	22,6	23,5	21,7	20,2	19,5	62,4	81,4	67,8	39,7	251,3
<i>Донације/грантови</i>	2,1	0,3	0,4	1,7	0,4	7,2	14,6	0,4	6,7	0,1	1,0	2,8	9,2	21,7	1,0	34,7
<i>Трансфери виших нивоа</i>				0,0		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,1	0,0	0,1

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI		кв1	кв2	кв3	кв4	укупно
Текући Расходи	380,5	509,5	531,8	514,0	533,0	609,5	534,0	564,6	548,3	559,8	591,1		1421,9	1656,5	1647,0	1150,9	5876,2
<i>Текући издаци</i>	57,8	84,3	104,5	98,0	95,8	133,9	71,3	92,2	94,5	101,7	95,4		246,7	327,7	258,0	197,1	1029,4
<i>Плате и накнаде</i>	42,5	64,5	83,6	73,7	74,6	109,9	53,7	75,1	74,6	78,5	73,8		190,7	258,2	203,4	152,4	804,7
Плаће	38,4	51,0	67,1	57,3	58,0	73,0	47,1	55,8	56,2	60,1	56,3		156,5	188,3	159,1	116,4	620,4
од чега: доприноси																	
од чега: порез на плате																	
Накнаде	4,1	13,5	16,5	16,3	16,6	37,0	6,5	19,4	18,4	18,4	17,5		34,1	69,9	44,3	36,0	184,3
<i>Издаци за материјал и услуге</i>	12,5	17,0	18,0	20,3	17,5	20,6	17,4	16,7	19,9	23,1	21,5		47,5	58,3	54,0	44,6	204,4
<i>Други текући расходи</i>	2,8	2,8	2,8	4,1	3,7	3,3	0,2	0,4	0,0	0,1			8,5	11,1	0,6	0,1	20,3
<i>Грантови/Социјални трансфери/Субвенције</i>	171,1	207,7	240,0	229,6	222,0	283,6	250,0	244,1	251,5	251,9	258,9		618,9	735,2	745,5	510,9	2610,5
Трансфери домаћинствима	9,5	38,6	36,5	40,0	37,5	80,4	42,1	39,2	44,4	42,0	62,2		84,6	157,9	125,7	104,2	472,4
Трансфери организацијама/институцијама	20,5	16,2	19,7	15,1	17,5	17,6	15,3	13,4	14,5	16,6	15,9		56,3	50,2	50,4	32,4	182,1
Трансф. фондовима по основу допр.за соц. осиг.	136,9	145,9	178,5	165,2	160,2	176,9	180,4	181,3	182,8	184,3	171,9		461,3	502,3	517,6	356,2	1864,3
Субвенције	4,2	7,1	5,4	9,3	6,7	8,7	12,2	10,2	9,8	9,1	9,0		16,7	24,8	32,2	18,1	91,7
од којих: Јавна предузећа																	
Плаћање камате	0,4	3,0	2,0	1,4	5,1	4,4	0,4	4,3	2,2	1,8	5,7		5,3	10,9	6,9	7,4	30,6
од чега: на вањски дуг																	
Остали издаци/потрошња/трансфери	5,7	9,4	10,7	9,8	8,2	6,8	10,3	8,5	9,7	9,1	13,3		25,8	24,8	28,5	22,5	101,6
<i>Расходи из текуће резерве</i>	0,3	0,3	0,3	0,8	1,0	1,6	1,9	0,8	1,3	1,1	1,3		0,9	3,4	4,0	2,4	10,8
Трансфери са једин. рачуна УИО	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2		0,0	0,1	0,4	0,3	0,8
Резерва			0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2		0,0	0,1	0,4	0,3	0,8
Амортизација дуга																	
од чега: вањски дуг (са ЈР УИО)	10,5	24,8	12,7	16,3	34,7	12,4	12,7	22,4	16,4	13,6	37,2		47,9	63,4	51,4	50,9	213,6
Трансфери вишим нивоима власти																	
Трансфери нижим нивоима (укљ. транс. са ЈР)	134,8	180,1	161,5	158,1	166,0	166,8	187,3	192,2	172,9	180,4	179,0		476,3	490,9	552,3	359,4	1879,0
Владина штедња (1 - 2)	62,6	-10,5	16,3	23,4	21,5	92,6	92,8	61,9	53,0	14,7	1,4		68,4	137,6	207,8	16,1	429,8
<i>Капитални издаци</i>	2,1	3,7	2,1	2,5	3,2	34,0	17,3	5,0	10,9	6,8	4,9		7,9	39,6	33,3	11,7	92,5
Владин суфицит/дефицит (3-4)	60,5	-14,2	14,2	20,9	18,3	58,7	75,5	56,9	42,1	7,9	-3,5		60,5	97,9	174,5	4,4	337,3

Табела 2. Мјесечни консолидирани извјештаји јануар – новембар 2005. године

Напомене уз табелу 1:

1. Консолидовани извјештај укључује:
 - приходе од индиректних пореза које прикупља Управа за индиректно опорезивање на Јединствени рачун,
 - трансфере са Јединственог рачуна УИО за сервисирање вањског дуга,
 - трансфере са Јединственог рачуна УИО за финансирање Брчко Дистрикта, кантона, опћина и Дирекција за путеве,
 - приходе буџета Босне и Херцеговине са Јединственог рачуна УИО,
 - приходе и расходе буџета Федерације БиХ,
 - приходе и расходе буџета Републике Српске.
2. Подаци о приходима и расходима Федерације БиХ и Републике Српске нису у потпуности усклађени због примјене различитих рачуноводствених метода.

Напомене уз табелу 2:

1. Консолидовани извјештај укључује:
 - приходе од индиректних пореза које прикупља Управа за индиректно опорезивање на Јединствени рачун,
 - приходе буџета Босне и Херцеговине
 - приходе Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта
 - расходе буџета Босне и Херцеговине, Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта
2. Приходи ентитета укључују приходе који се прикупљају на рачуне трезора ентитета.
3. Трансфери нижим нивоима власти (кантонима, општинама, дирекцијама за путеве и др.), који се дозначују на ниже нивое у складу са ентитетским прописима, укључују трансфере са Јединственог рачуна УИО и трансфере осталих прихода прикупљених на нивоу ентитета.
4. Подаци о приходима и расходима Федерације БиХ и Републике Српске нису у потпуности усклађени због примјене различитих рачуноводствених метода.

Обавијест за извјештајне јединице

Достава података за креирање базе података за праћење извршења буџета

Молимо извјештајне јединице - кантоне и општине - које до сада нису доставиле извршења буџета за 2004.г. да то што прије учине. Исто тако, молимо да се доставе и извршења буџета за 2005.г. и буџете за 2006.г. како бисмо могли комплетирати базу података која ће Одјељењу служити за праћење извршења буџета за 2006.г. и за израду пројекција.

Интернет извјештавање – додјела лозинки за приступ систему и унос података

Како смо у више наврата најављивали, систем мјесечног извјештавања о приходима и расходима преко интернета је финализиран и у фази је завршног тестирања. За унос података потребно је додијелити корисничко име и лозинку особама које су у обрасцу ОМА-2 наведене као овлаштене особе за извјештавање према Одјељењу. Молимо те особе да директно контактирају у Одјељењу дипл.инг. Сулејмана Хасановића на тел. 033/279-544 како би им се додијелиле пријаве за унос података преко Интернета.

Инструкције за унос података преко интернета могу се наћи на веб страници Одјељења: www.oma.uino.gov.ba у одјељку 'Извјештај'.

ВАЖНО! – рок доставе података за јануар 2006.г.

Молимо све извјештајне јединице да **податке о приходима и расходима за мјесец јануар 2006.г. доставе Одјељењу најкасније до краја фебруара 2006.г.** како бисмо у марту могли објавити први мјесечни консолидирани извјештај.

Кантони и општине које немају интернет конекцију могу мјесечне извјештаје доставити факсом.

Подсјећамо да је у Билтену бр.5 детаљно описан систем мјесечног извјештавања и да је дат образац за унос података који је прилагођен буџетским класификацијама. Све билтене који су објављени до сада, укључујући и Билтен бр. 5, можете наћи на веб страници Одјељења или можете контактирати Одјељење да вам се достави факсом.